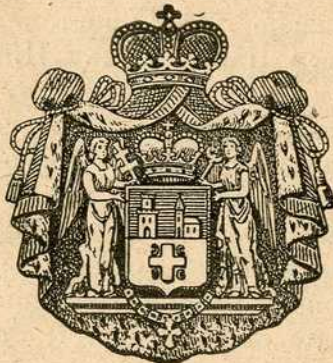

СРПСКИ СИОН

Год. X.

Број 4.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 23. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛУКИЈАН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ
ЕПИСКОП БУДИМСКИ ИТД.

свему пречасном и часном свештенству и духовном стаду
свом благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашег
Исуса Христа, а од смирености своје архипастирски
поздрав и благослов.

Христос се роди!

Велико и преславно чудо десило се
данас, љубазни моји, небо и земља сово-
кљупшася, . . . днесь Богъ на землю иде и
человѣкъ на небеса възиде, днесь видимъ есть
плотію, естествомъ невидимый; — роди се
Спас и Избавитељ Наш Исус Христос од
пресвете Дјеве Марије.

Беше одређено, да се у Витлејему, у
том маленом и незнатном мјестанцу ју-
дејском, роди Онај, који је Творац васи-
оне и господар свега онога што се види
и не види.

Док горди цар Август и намесник
његов Ирод, ти обични синови људски,
живе у сјајним дворовима, уживају све

угодности, Он, Господ свемогући, сиромаш-
нији је од свих својих створова, јер у
том часу не имаде места свог, где би
главу склонио, и ако је сав овај свет Он
створио.

Да се родио у богатству и злату,
не би Га упознали сиромаси; да се ро-
дио у сјајноме двору, не би знао за па-
тње и невоље; да Му се над колевком
царска круна блистала, бојали би се од
њега народи, а цареви би му завидели;
а да је у пуној слави свога божанства
сишао на земљу, би ли могао ико на
Њега без страха погледати, кога је и
Мојсије тек издалека у пламену и све-
тлости облака могао угледати? Али Бог
у превеликој скромности својој, и ако
му је од воље само зависило, изабра
сиромашну породицу Јосифа, да буде
раван баш најсиромашнијима, јер су ови
највише и најпре потребовали утехе.
Кога ни небо ни земља не мога у себе
сместити, тај нађе склоништа у маленом
вертепу, — Онај, кога носе звезде не-
беске, кога слави сва васиона, тај се
рађа у незнатној варошици, која од

тога часа постаје најзнаменитије место у светској повесници, јер је писано: „и ти Кицлееме земле Исдова, ничимже меньши еси во владыкахъ Исдовыхъ, изъ тебе во изыдетъ вождь, не који помоћу своје оружане војске осваја државе и власти својој покорава, већ иже оупасетъ люди мѡа Исраиля.“ (Мат. 2. 6.).

О дивнога чуда! Бог на земљи, Бог у облику човека! Бог у телу нејаког младенца! Бог човечијој власти подчињен!

Боже мој! како је неисказана љубав Твоја према овом грешном свету! Како је велика љубав Твоја према човеку, том неблагодарном створењу твоме, да си изволео и сам постати створењем, да си божанску природу своју подвргао природним законима, које си Ти сам установио, примивши на себе Тело човечије, да у њему пострадаш и да умреш смрћу мученичком, само зато, да нас спасеш т. ј. да задовољш за нас правду вечну, — да нас од греха очистиш, да нас избавиш од смрти и власти ђавола, да нас на ново сајединиш с Богом, — да просветиш наш разум, који је грехом помрачен, да исправиш нашу вољу, која је већма наклоњена на грех и да је поучиш добрим делима и да нам дарујеш живот вечни као што си казао: „такво возлюби Богъ миръ, такво и сына своего едиnorodнаго дала естъ, да всакъ вѣрѡаи конь, не погнѡетъ, но иматъ животъ вѣчный.“ (Јов. 3. 16.).

Та божанска љубав обасјала је зрацима необичне светлости оне знамените ноћи из маленога вертепа овај свет; у Витлејему заблистала је светлост Онога, „чије видело у шали свешли, свѣтъ истинный, иже просвѣщаетъ всакаго чловѣка градѡаго въ мѡръ.“ (Јов. 1. 9.).

Ова је светлост светлила Мојсију из кушине у пламену огњеном, ова светлост била је путевођа у облику облака огњенога народу Израилском у пустињи, ова је трептала у светлим зрацима звезде над Витлејемом и показала пут источним мудрацима; ова се распростирала на гори Таворској о Преображењу Христовом; ова је испунила сјајем гроб Христов после васкрсења; ова се појавила Савлу

на путу у Дамаск; ова се указивала свагда мученицима у самртним мукама њиховима; ова се указала у облику крста цару Константину; ова светли и нама, верним последоваоцима божанске науке Христове, свагда, када испуњавамо свету Вољу Његову.

Дуго, предуго је морало чекати човештво, да му сијне светлост његова ослобођења од ропства и спасења. Векови су пролазили, а бедно стање рода људског, које је падом прародитеља наших почело и све жалосније бивало, никако да се поправи, јер човек, тај неблагодарни створ Божји, све се већма удаљавао од свога Створитеља. Блудећи у таму и заборављајући све то већма на истинитога Бога, клањао се сунцу и месецу, звездама и животињама, обожавао је природу, шта више и сама људска створења, која су била исто тако грешна и пуна порока и страсти, као што је и сам био. Разни преступи, злоба и пакост, насиље и неправда одомаћиле се врло јако, једном речи, грех одузе све, те отровавши и душу и тело човечије, овлада свим светом, држећи у тешким оковима покварености цео род људски.

Па не само незнабошци, већ ни Богом изабрани народ јеврејски не мога се очувати у чистоћи својој, нити остаде веран јединоме Богу своме. Поред толиких опомена, којима их је Бог преко пророка и изабраника својих опомињао; поред толиких видљивих знакова великих Божјих чудеса, ипак је често заборављао на Бога свога, и заведен страшћу, клањаше се у слепилу свом идолима, којима и жртве принашаше.

Но милосрдни отац небески, који је из превелике љубави своје створио овај свет, није оставио човека, да у очајању и греху са свим пропадне, него се и опет смиловао, те када су страдања људска достигла врхунац; када је грех савладао цео род људски и када је смрт, пропаст душе, свој мрачни покров распротрла по свој земљи, тада се појави светлост, да разгони таму и сатре власт ђавола, тада се роди Искупитељ и Спаситељ давно ишчекивани Месија, — као што

вели ап. Павле: Егда прїиде кончина лѣта, посла Богъ сына своего Единороднаго, раждаемаго ѿ жены, да просвети оне, који су у мраку и незнању, да подзаконныа — покорене греху — испитъ и оне, који су Бога одбацили приведе Оцу небесном да всыновленіе воспримемъ (Гал. IV. 4. 5.)

Зато је овај празник данашњи, љубазни моји, најрадоснији и најзначајнији по нас, јер слаavimo успомену на избављење наше од окова греха, успомену на повратак наш у слободу и поновно посинење Богу. Веселиса Иерусалиме, торжествуйте вси любашии Сиона . . . младенецъ во раждаетса . . . да ликоствуетъ яко вса тварь и да играетъ, обновити во ю прїиде Христосъ и спасти души наша. Зато се радујемо том великом празнику, *празнику мира и љубави* сви без разлике, као она невина и незлобна дечица, па у тој радости нашој уносимо у куће наше — по старом српском обичају — *сламу Божићну*, да нас потсети на то, да је на слами лежао новорођени младенац у вертепу Витлејемском, — ломимо *честницу* зарад здравља и породичне среће наше, месимо *колач*, палимо *воштаницу* и појимо умилну песму анђелску *Слава во вышнихъ Богъ* и на земли миръ са осталим дивним црквеним песмама, у којима црква слави преславно рођење Христово.

Но славећи данас Бога за овај мир, који је Он даровао свему роду људском на земљи, пославши на земљу свога сина јединца, треба да смо на чисто са собом, љубазни моји, да ли доприносимо ми сваки од своје стране по нешто, да се тај благословени мир међу нама одомаћи и учврсти и да ли се користимо благодатним плодовима његовим? Син Божји измирио нас је с Богом, када је за нас и себе самог принео на умилостивећу жртву, пружио нам је и средства помоћу којих можемо се од грехова очистити, указао нам је и начин како да постанемо права деца небеснога Оца, па ипак колико нас је, који се трудимо да богоугодним животом нашим угодимо Богу? Приступамо ли у црквом одређена времена св. тајни покајања и причешћа, чинимо ли добра дела по могућству нашем, као што то

од нас Бог захтева? Испитајмо себе и савест нашу, да ли не војујемо и ми против Христа, не гњевимо ли Га својим делима, исто као они, који су живили пре рођења Његова? Син Божји, давши нам свима једну веру, установивши једно крштење и остале св. тајне и заповедивши нам да љубимо друг друга — сјединио нас је све као браћу у благодатном царству свом, царству мира и љубави! Па ипак има још и данас међу нама врло често несугласице и распре, злобе и зависти, пакости и неслоге, и осталих порока, баш као у развратном добу пре Христова доласка. Где је она света, нелицемерна узајамна љубав, која треба да нас међусобно спаја и везује? Где је оно снисхођење друг другу, праштање увреда и љубав према својим непријатељима?

Али знајте, да је прави мир и задовољство могуће само онда, ако сви без разлике будемо испуњавали обвезе своје; — ако нас у делима нашим свагда истина и правда, великодушност и некористољубље руководи; — ако што више будемо радили за опште добро, не будемо себични, већ увек спремни и готови за општу корист и на сваку жртву, прави мир и задовољство јесте онда, када не само међу појединцима, већ у целом људском друштву престала буду сва тајна и јавна непријатељства, сумњичења, омаловажавања других, насиља, злобе и пакости, непоштовања старијих и др., а место ових овлада међусобна љубав, поверење, слога, поштовање власти, уважавање старијих, покораване законима и црквеним и грађанским, једном речи ако живимо у свему онако, како од нас Христос захтева и његова света вера православна.

Па имајући све то на уму, љубазни моји, питам Вас, да ли би могли данас принети достојнијег и лепшег дара Спаситељу нашем од тога, ако сви једнодушно обећамо, да ћемо се свагда покоравати светој Вољи Његовој, да ћемо свагда верно испуњавати дужности и обвезе наше, које нам налаже вера и црква православна; — ако будемо — по примеру

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

наших предака — верни и одани синови премилостивога краља и доброга владара нашег Франца Јосифа I. и миле домовине наше Угарске.

У тој нади да ћете ми савете саслушати и по њима се владати, поздрављам Вам, драга моја децо духовна, данашњи празник Рождества Христова са жељом, да се међу Вама свима утврди Богом благословени мир и љубав на благо, срећу и напредак милога ми народа Српског! Амин!

Дано у Будапешти на дан Рождества Христова 1899. год.

Горепоменути смирени епископ
Лукијан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Реч о св. Сави

говорио у свечаној дворници српске православне велике гимназије Карловачке 1900.

Иван Маширевић.

Многопоштовани слушаоци!

Данас и онај Србин који је далеко од рода и народа свога, од цркве и школе своје, који је у туђини као „сламка међу вихорови, сирак тужни без нигде никога“ и он је данас мишљу саградио себи у срцу своје величанствен храм, који до неба досиже и школу која би могла све Српство сместити; ту му побожност његова Богу и данашњем угоднику Божјем службу служи, ту га речју, делом и животом својим поучава сам светитељ Сава и благословом својим благосиља а ум, воља и осећај му складно поје: „Православља наставка...“ и „Ускликнимо с љубављу...“

Данас и у најскромнијем сеоцету уз најмању српску црквицу и народну школицу стичу се сви Срби и Српкиње од седих старца и старица до малих буквараца да заједнички прославе св. Саву српску славу, српског светитеља и просветитеља, да својим присуством у тој заједничкој, народној слави даду израза ономе што мисле и осећају. Па кад тако данас служи Богу и данашњем свецу и онај Србин, који у туђини тужи што није уз своје са својима, кад тако данас даје израза своје побожне и родољубиве осећају и поносу и онај Србин сељак, који није може бити ни

видео у своје животу оваке славе, оваке свечане службе Богу и св. Сави какова се ево овде кроз толико година приређује, зар да нама онда не порасте куд и камо више данашње одушевљење којег у нама буди не само помисао на тако важан значај данашњег дана, него уз то и све прилике које нас окружавају у овоме на гласу српскоме месту и рекао бих да не увредим друга места, првоне у овостраноме Српству, као средишту и расаднику православља и просвете?!

Значај данашњег дана а према дану и значај овога дома подстиче од године до године на овај дан и по једнога од трудбеника на делу од св. Саве започетом, да својом речју принесе лепту благодарности Њему најувзвишенијем идејалу овога дома за онај дуг, којег нигда и сви заједно одужити не можемо.

Тај задатак пао је данас мени у део а ја свестан о својој грешности према светињи Његовој, свестан о слабости духа свога према чудној сили духа Његова, који и данас након седам стотина година нас тако раскомадане и поцепане уједињава, стрепим да задатку своје нећу задоста учинити моћи, „боура недоумљиви смисаљ ми оумиз какв достојно весть шпѣти благородство корѣне твоегь и слава дѣла твоа светителю Савко, никтоже ко можетъ въспѣти те аще бы и многиѣ языки имѣла...“* тако да се послужим речима из акатиста св. Сави.

Ја се не ћу ни подухватити да исцрпем значај данашњег дана, јер то би значило исцрпсти сав значај живота рада и дела светитеља Саве а томе подхвату сам и недорастао, јер ни један стручњак до данас то није све сјединио и исцрпно обрадио.

У моме срцу пламти сада пламен православнога и српскога одушевљења, којег ми подпали искра светосавска, спомен на светитеља Саву српскога просветитеља. Мени се у том одушевљењу причињава данас Фрушка Гора са четрнаест красних задужбина а је сенка свете Горе на зрацима сунца Неманића. Мени се причињава да је ово место једна сенка, која је пала и довде допрла од славнога Хиландара на зрацима јарког сунца свето-горског Светитеља Саве.

Чини ми се да ја видим и сенке Студенице, Жиче, Милешева...

* Летопис „Матице Српске“ књ. 109.

Но чини ми се да ја видим и браћу завађену, да ја чујем ружну свађу, где но хоће круном да окруне своју себичност.

Чини ми се да посред њих подпирује пламен страсти гнусан облик злурадог туђинца.

Чини ми се да ја видим силно благо „што но ће се расковати на нацаке и буздоване и добријем коњма на ратове.“

Чини ми се да видим још страшније страстиште од Врачара, да чујем грозан урлик грознијег Синана, где спаљива Српство. Грозим се и стрепим што видиш како се „надвија облак густо,“ како страшна тама све притискује, осећам и чујем из далека страхан вихар који ће да разнесе и пепео те спаљене жртве, да га разнесе да му се не зна више ни трага ни гласа!

О страшна привиђења!

Али ми се причињава да ме из тих грозних привиђења буди дух светитеља Саве, који носи собом Њивот косовских јунака да над њиме мири браћу завађену, да приведе њему ону децу своју, којима вид ума отворити може, а отисне оне, који страшћу заслепљени слепи остају.

Чини ми се да чујем тихи звук светитељског гласа, којим понавља оно што је пре седам стотина и кроз седам стотина година речју, књигом и животом својим своје Српству проповед'о; чини ми се да благословом својим младу Српчад, покајнике благосиља а пастирским жазлом са грешницима непокајаним онај кобни облик злурадог туђинца и страшнији облик новог Синана отискује, ту приспева онај силни холуј, који ове отиснуте подиже и собом носи у неповрат!

Чини ми се да се враћа оно славно српско доба, чини ми се да дух српски новим крилма као бели орао у вис лети.

О како би годила нама свима овакова јава!

Св. Саве нема у животу међу нама ни Њивота са светим телом Његовим нема међу нама, ни пепела нема Његова, али дух св. Саве је жив, дела Његова су вечна, поука је Његова гласна, па у место што се св. Савом само дичимо и поносимо, у место што свету само показујемо на величину духа св. Саве, боље би учинили кад би се уз то сви угледали на ту величину и трудили се да јој се колико толико приближимо.

Св. Сава треба да је идејал сваком Србину од ране младости до старости и смрти. Као што је св. Сава за целога свога живота у срцу своје носио православље и Српство тако Српство треба да носи у срцу своје до века св. Саву као пример Хришћанске побожности, послушности и оданости цркви, као пример правога родољубља, пожртвовања скромности, мудрости, вредноће, савесног вршења дужности свога позива и других врлина које нама у многоме не достају.

Када би сваки у своје позиву и у своје раду а према својим силама онолико и онако радио како нас на то упућује наш опћи идејал св. Сава тада би ми сваки за себе сигурно остваравали своје идејале а то би значило оснивати и утврђивати народну срећу, напредак и будућност.

*

Но допустите ми многопоштовани слушаоци да се вратим у ону сенку хиландарску и то у одаје оне, које мени припадају. Допустите да са овога места у овој свечаној дворници стогодишњег овога просветнога завода о њему и њему у прилог прозборим, да речем нешто о значају и сврси његовој и о постизавању те сврхе, јер важност и значај овога завода уздиже се до светиње, освећен је сврхом, коју има да постизава.

Заједница људи подељена је према положају појединаца на разне сталеже. Сваки члан друштва људскога и сви сталежи укупно имају својим животом и радом да изврше извршан задатак ради опћег одржавања и ради опћег добра. И ако се сви сталежи мање више према своје задатку разликују и деле, ипак се сви заједно могу поделити у две врсте према задатку својих позива. Једни имају задатак да се брину и подмирују материјалне потребе друштвенога живота а други имају узвишенији позив и тежи задатак, да подмирују духовне потребе у друштву, да дају ауторитативан правац у друштву, држави и цркви. Они дакле који хоће да се посвете овом позиву, да заузму у друштву, држави или цркви такав положај у коме ће као умни раденици по одређеним законима регулисати живот, рад и одношаје оних сталежа који су подчињени њиховом ауторитативном утецају, морају без сумње бити духовно снажнији од оних, којима хоће да

буду вође, учитељи и саветници, јер иначе слепак слепца у пропаст води.

За овако више образовање потребне су школе а међу овима је у првом реду *гимназија*.*

Но гимназија није школа, која извађа у свет већ спремне свећенике, правнике, професоре, лекаре, техничаре и т. д. то је задатак великих школа. Гимназија спрема своје ученике тек да буду спремни за више школе, да се могу достојно посветити на великој школи спремању за изабрани свој будући позив. Гимназија има да да својим ученицима опћу претходну спрему за будуће позиве.

Да младић може успешно напредовати у изучавању оних наука, које предаје виша школа за будући позив не може бити за то довољна спрема она, коју даје основна школа, он мора имати с једне стране довољну умну снагу, довољне зрелости, довољнога интелектуалнога образовања, па да може савладати онај задатак, који као великошколац има да савлада студирајући извесне науке; с друге стране младић, који хоће да успева у наукама на великим школама мора имати и извесну количину предзнања, мора бити већ уведен у науку у опће. Такову спрему дају средњи заводи, дакле гимназија.

Гимназија образује своје ученике гимнастиком ума до зрелости т. ј. до онога степена интелектуалнога развића, када су подобни снагом ума свога умно се усавршавати на великим школама у извесним наукама као оруђу за будући свој позив; гимназија образује своје ученике увађајући их у круг наука, док не присвоје онолику меру предзнања помоћу којег могу са разумевањем заћи даље у дубине наука. Но тиме није исцрпена сврха и задатак гимназије. Гимназија постизавајући својом наставом напред споменути сврху, има баш тиме да испуни још далеко узвишенији задатак, има да духовном храном однегује *људе*, који ће у животу своје моћи испунити задатак и сврху овога краткога века човечијега живота. Гимназија наставом својом има задатак не само да развије интелектуалне способности својих ученика до зрелости, него развијајући ту способност има да њома развије до зрелости и снагу воље и срца како ће они разумети шта је живот људски и по-

стизавати сврху тога краткога и несгалнога живота.

Гимназија дакле има узвишени и свети задатак, да моралним васпитањем покаже пут својим ученицима којим се долази до праве среће и задовољства овога света и до вечнога блаженства онога света. То је задатак гимназије у опће, то је задатак и ове српске вероисповедне гимназије.

Кад промеримо озбиљно важност овога задатка гимназије, када погледамо на велики број ученика, који прелази три стотине, када помислимо на будућност њихову, кад помислимо да се одавде као из расадника пресађују биљке народнога живота и будућности, да ће ови сада ученици бити једном старешине породица, светила цркве и државе, када помислимо да и на њима свет и народ остаје и да до њихова здравља и снаге тела и духа стоји, хоће ли једном доносити добра плода друштву, цркви и држави, када помислимо да ће они онако живети и радити и онако вршити дужности својега позива, како за живот, рад и за позив буду спремљени, може ли онда бити наставника гимназијскога, који неће задрхтати од помисли те, сетивши се своје свете, узвишене а тако одвише тешке дужности, може ли бити наставника гимназијског, који неће своју савест, која стрепи од бојазни савесношћу умиривати и задовољавати? Тешко, тешко да може, јер шта би довело спремна радника на тако велик и узвишен посао, ако не љубав према њему? или зар богата награда одмерена према раду његову? или зар велико поштовање и уважање којим га обасипа друштво и родитељи оне деце око које се труди? или зар миран, задовољан, независан и слободан живот и положај? Ја држим да сваком раднику, који са љубављу приања на неки посао, мора бити прва и највећа награда срећан успех рада. А мало је таквих радника чији се рад тако богато награђује у срећном успеху као свети рад учитеља и просветитеља.

Кад узмемо још ону спрему или боље да речем неспрему с којом многи полетарци стижу под кров овога завода, да испуне може бити једину и највећу жељу својих родитеља, да буду једном „господа“, кад узмемо непогодан темперамент, суровост и слаб таленат који се често јављају код ученика као велика сметња с којом се наставници имају мучити

* види: Dr. Albert Seckl: Lehrbuch der Pädagogik II. Aufl Mainz 1880

и ту тврдоћу тврђу од камена, љубављу, стро-гошћу и великим стрпљењем углачавати, да се ти ученици тек изједначе са осталима онда ће свако још боље увидети тешкоће задатка овога завода. Ја мислим да ће се свако ко о овоме размисли запитати: може ли гимназија у истини постићи ону сврху коју има да постигне? Зар снага учитељска може домаћити тако далеку мету свога задатка, ако може, онда је рукама тих учитеља кључ народне среће?

Ово што сам ја изнео као задатак и сврху овога завода, јесте идејална мета рада и наставе. Хоће ли се завод тој мети приближити и колико или не, стоји дакако много до оних који у њему раде и како раде, али сами ти раденици наставници без других помоћних средстава и других важних помоћника никада се не би могли у раду своје приближити тој идејалној мети.

Осим доброга наставнога плана, који одређује начин настављања и тиме знатно помаже постизавање споменуте сврхе, осим добрих уџбеника израђених према наставном плану, осим школског закона и других сличних помоћних средстава мора основна школа испуњавати савесно и успешно свој задатак, да може гимназија тамо, где је основна школа стала, успешно наставити. Но један од најважнијих и најснажнијих увета до којег безуветно стоји успех или неуспех гимназијске наставе и образовања, јесте *друштво*.

Ако тај моћни фактор спречава својим погрешкама и заблудама наставу и образовање школско, он ће у истини спречити, ако помаже својим врлинама и школа ће процветати и извесно је да ће успех у школи срећнији бити.

Запђимо дакле само за час у друштво и то у колико се оно тиче ове гимназије. Када хоћу о друштву као помагачу ове гимназије да говорим морам се обазрети највише на друштво овога места, јер се оно и највише тиче ове гимназије.

Па може ли ко рећи да Карловчани немају љубави према овоме заводу? може ли ко рећи да они не чине услуга овом заводу? Грех и неправда би била тако рећи, јер, ко је основао ову гимназију? ко ју је кроз читав век одржао? Зар нису Карловчани? Јесу, светао им образ може бити, поносни могу у Српству бити, њима зато нека је хвала и слава

од свега Српства до века! Нису ли Карловчани увек дарезљиви били према овоме заводу? нису ли они и у оне дане када је њих невоља оскудише притисла, многе ученике гладне нахранили, наге одевали, многе ученике у домове своје примали, болне походили неге и понуде им пружали, много пута и умрле сиротане својим трошком сахранили? Поново велим, грех и неправда би била те услуге и такову љубав заборављати, напротив гимназија ова са наставницима и ученицима својим проникнути осећајем благодарности спомињу и спомињаће ту хвалу и славу благородним и дарезљивим Карловчанима до века. Но неће ли ко год од присутних грађана овога места ражалити се кад ово слуша, што му може бити оскудица, сиромаштво и породичне потребе спречавају да и он од своје стране каквом материјалном жртвом засведочи своју љубав, оданост и поштовање према овоме заводу?! Ја не ћу то да поречем, али зашто жалити за оним што није у власти нашој и што не можемо учинити, кад ето поља за добра дела, која по вредности својој надмашују она прва! Дела милосрђа телесна не може сваки свагда чинити, али редак је човек и нема човека који са светом живи да не би могао чинити милосрдна дела према души ближњег свога. Зар нису узвишена дела хришћанске љубави: грешнога исправљати, неугога учити, неодлучнога добрим саветом упутити на добар пут, за спас ближњих Богу се молити, ожалосћенима утехе пружити, увреде триељиво сносити и праштати? Ко може и ко сме рећи е нема прилике овака одеда да чини или да не може чинити? То су дела којима друштво треба да помаже задатак гимназијске наставе и васпитања. То су дела, која стоје у власти свакога па и најсиромашнијег грађанина овога места, да може принети као дар овоме заводу и тиме опћем добру. Сваки ко проноси такав дар сматра се за добротвора па ако и не прими може бити сваки такав добротвор овде од нас ону хвалу и славу која му приличи, биће награђен за таква дела од вечнога Судије наших дела, јер што смо год, па и најмање учинили једном од ових ученика као да смо Њему учинили. Но најближи су и најпречи из друштва као помоћници овога завода родитељи ученика овога завода.

(Свршиће се.)

Раздељење царства Соломонова.

(Тема из библијске историје)

— Радослав М. Грујић —

(Свршетак).

Дед Ровоамов Давид, добио је признање, израз поданичке верности и оданости од свих колена, још док се налазио у Хеврону и пре него што је освојио Јерусалим; а и Соломон на исти начин био је јавно признат за цара од старешина свих колена још пре смрти свога оца. Али друкчије то беше с Ровоамом. Прошло је можда више година дана од његова ступања на престо, па тек тада он нађе за вредно да потражи себи признање од старешина народних. Но изгледа, да ни тада није баш он предузео прве кораке, већ поједина колена. Тако исто биће, да је он имао и неке лажне и настране појмове и теократској влади. На име, он је држао да њему престо припада већ по наследству и да не треба за то да га поједина колена потврђују; па се почео владати апсолутистички, као што то беше обичај у старо доба на истоку, а и код Соломона у другој полsvини његова царовања, — те је мислио, да је он управо на то и рођен, да управља по својој вољи, а народ опет на то, да се смирено покорав.

Занешен тим појмовима он није ни помишљао, да учини међусобни уговор са народом, као што то беше обичај пређашњих царева при ступању на престо. Старешине народне очекиваху да ће их цар позвати, да му јавно искажу признање своје као цару — но он се гордио својим наследством и управљао је по својој вољи и не обраћајући главе на старешине народне. А ови опет, видевши да нови цар ступивши на престо није ни мало промену политику свога оца, већ још више почео притешњавати народ, дигосе северна колена, као што горе видесмо већ довољно приправљена, да одступе од Давидова дома, те изјавише да не ће признати његово ступање на престо царски све дотле, док он не дође и не склопи с њима узајамни уговор, као што то увек од пре обичај беше. Ради тога скупине се старешине или преставници северних колена на народни сабор и то не као што се могло очекивати у Јарусалим или Хеврон, већ у стару престоницу колена Јосифова — Сихем.⁹

⁹ Сихем је дуго времена био центрум народног живота у Палестини за Аврама и Јакова, па је о-

Сабор је одмах показао такову самосталност, да се ничем добром није могло надати. Он је сигурно тиме ишао на то, да принуди Ровоама да дође у Сихем, како би му се ту могао слободно опрети, ако он не буде хтео усвојити њихове захтеве. То је био значајан миг Ровоаму. Али млади цар није га разумео, па није у томе налазио никакве опасности, јер је био у блаженом незнању правога стања ствари, те слеп и глух према ономе, што би озбиљно забринуло озбиљнијег и разумнијег владоца. Од стране сабора ипак не беше никаква повода, с којег би се могло мислити, да сабор смера нарушити поданичку верност. Преставници северних колена желели су само неке измене, на које су они као слободни грађани имали потпуно право. С том намером предлагали су они младом цару неке услове, који су ишли за тим, да олакшају тешке намете, који су у последњим годинама царовања Соломонова силно нарасли да су постали несносни и претешки јарам по израиљски народ. Из свега се могло видети, да су они ипак имали искрену жељу да га потврде за свога цара, ако им буде испунио њихове праведне жеље, те стога и пустише мирно да са својом пратњом и старешинама Јудина колена дође на народну скупштину.

Када је Ровоам приспео у Сихем, тада се преставници народа обратише к њему с овим речима: „Твој отац метнуо је на нас тежак јарам, него нам ти сада олакшај луту службу оца свога, и тешики јарам, који је метнуо на нас, пак ћемо ти служити“ (3. Цар. XII. 4.)

Ствар је била врло озбиљна и тим већма је требало на њу обратити разбориту пажњу, јер су то изјавили преставници народнога сабора, на челу којих је — као што је то свакако и сам Ровоам знао — стојао Јеровоам, који се одмах по смрти Соломоновој без икаквих препрека слободно вратио из Египта

држао и на даље кроз читава столећа своје старо достојанство, исто тако као и. пр. Ремс, који је негда био престоница Француске државе, па је остао и даље — дуго после тога, као место крунисања француских краљева, када је већ Париз заузео његово место и постао престоница Француске; или слично Москви, која је била прво престоница, па ето до данас служи као место крунисања руских царева, без обзира на то, што је ето већ око 200 година правом престоницом империје постао Петроград, (основан 1703 год.).

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И В Л И О Т Е К А

међу своје незадовољне саплеменике. На њихову молбу Ровоам рече, да ће им одговорити док се промисли, па с тога нека опет кроз три дана дођу. А то је и са свим појмљиво, јер ако би им хтео шта попустити, то треба да учини тако, како би потпуно одговарало његову царском достојанству. Да се он у томе моменту налазио на истинитој висини свога позива, то би и будућа судбина његова народа била са свим друга. Али историјске прилике народнога живота, већ су спремиле земљиште за са свим друго решење ствари.

У државном савету, који се скупио да већа о том предмету, гласови се поделише. На име, брзо се показало међу члановима савета, да би неки ради били попустити тим народним жељама. Тако мишљаху стари саветници, који су заједно с царем управљали државном крмом још за срећнијих дана Соломонова царовања, те сватајући право стање државе и народа саветоваху Ровоаму мудрошћу Соломоновом, да попусти сада народу. Они му рекоше: „ако ти будеш данас слуга народу своје, и угодиш му, и послушаш их, и одговориш им лепим речима, они ће бити слуге свагда“ (3. Цар. XII. 7). Из овог одговора се види да су старци били склони на нека попуштања, а особито у неважним стварима, како би тиме отклонили врло опасне последице, које су претиле и сам престолу, — а до тога они дођоше својим многогодишњим искуством. Да је Ровоам њих послушао, не би дошло до овог кобног разделења израиљских колена, које је немилостиво и безобзирно пресекао ону државну творевину, коју су Давид и син му Соломон са онако великим успехом основали, подигнувши је на основу вере у једног и истинитог Бога, творца и и господара света и просвете, и упутивши је тиме самим да се шири преко граница својих на све четири стране света.

Но млади и неискусни цар не задовољи се тим одговором седих, искусних и разборитих стараца, већ потражи савета у правих синова свога царства — младим вршњацима, — који васпитавши се под развратним последњим годинама Соломонова царовања — гледаху на све лакомислено. А ови му дадоше савет тако разуздан и дрзак, тако раздражујући и бесмислен, стран свакој праведности и реду, да по њему можемо најбоље констатовати

горди дух деспотизма, који је владао у последњим годинама царовања Соломонова и на сваки начин био пуким имитирање државног реда у Египту. Они нам показују до какове покварености срца и до каквог безумља дођоше виши сталежи народа, који се васпитаху под развратним утецајем двора и цара, који није хтео ништа да зна о жалосном стању свога народа, већ се потпуно предао у наручје земаљским насладама у египетском заносу — заслепљен гордошћу. Они му саветоваху, да са свим и то коначно одбије молбу народних преставника, изразивши уз то да су потребе новог цара још веће од потреба Соломонових, те да је по њихову дрском изразу: „мали прет његов дебљи од бедара оца његова (3. Цар. XII). И да би за увек одлучио народ од таквих жеља, цар је морао по савету ових младих саветника попретити народу, да ће му иго још тежим учинити. Цар прими ове савете дрских младића, а презре мудре савете седих стараца, те се тако зби и овде оно, што је рекао касније знаменити говорник и конзул римски Цицерон: „Лична корист, потајна мржња, *неискусно и незрело савешовање*, ово троје сва краљевства упропасте.“¹⁰

Када је Јеровоам после три дана ставивши се на чело преставницима народне скупштине изашао поново пред цара, тада им Ровоам свечано одговори по савету својих вршњака и рече: „Мој отац је метнуо на вас тежак јарам, а ја ћу још дометнути на јарам ваш; отац вас је мој шибао бичевима, а ја ћу вас шибасти шкорпионима.“¹¹ Када се разнесе тај глас по народу и народ чује шта му цар његов обећава у обести својој — он тада пусти срцу своје на вољу и већ прекипелом незадовољству, те се свуда разлегаху кобни гласи, који су се већ јадни за Давида чули: „Какав део ми имамо с Давидом? немамо наследства са сином Јесеовим. У шаторе своје Израиљу! а ти Давиде, сад гледај своју кућу! И тако отиде Израиљ у шаторе своје“ (3 Цар. XII 16.)

Ето тако, манитошћу новог цара разрушен би мучан труд, кога су два поколења, напре-

¹⁰ Privatum commodum, latens odium in expertum iuvenile consilium, haec tria perimunt regna omnia.

¹¹ Римљани зваху „шкорпиом“ бич, у коме су уpletене оштре жељезне игле, а с њиме се обично шибаху најтежи преступници.

жући све своје моћи и силе, извела. Пренеражен тим догађајем Ровоам није знао шта да ради. Но доскора се ипак прибра, кад виде око себе верно му Јудино колено и део Венијаминаова, па охрабрен донекле тим науми да како-год поправи покварену ствар. Али то је сад већ било немогуће. Он је дедуше с том намером послао престарелог Адонирама, врховног управника код скупљања порезе, да уговора с устапима и да им понуди и обећа многе олакшице, као и то, да ће им се све жеље, што су их народни представници цару поднели — уважити, те терети огромнога пореза смањити. Но народ, чим је угледао свег старог, окорелог грешника, који је за своје моћи камо год је дошао без икаквих обзира силом истеривао у сиромашно-народа порез, те био с тога код свег народа јако омражен — диже силну грају и бесомучна руља у својој раздражености засу га камењем. Заstraшен жалосном судбином свога доглавника, цар брже боље похита на кола и са својом пратњом једва утече срећно у Јерусалим, — а народна скупштина изабра и прогласи за цара Јеревоама, кога признадоше свих десет северних колена.

Охоли и раздражени син Соломонов није могао да олако поднесе тај огромни губитак, па га хтеде оружаном силом натраг повратити. С том намером скупи он велику војску у Јерусалим од сто осамдесет хиљада ратника, који беху већ са свим спремни да ударе на отпалих десет колена и присиле их да признаду Ровоама за врховног свога господара. Али ту братоубилачку војну баш у најодсуднијем часу спречи Самеј „человекъ Божій,“ пророк, који по својој раду и карактеру ни мало не беше налик на Ахију Соломљанина, а и родом беше, по свој прилици из Јерусалима. Он изађе пред Ровоама и војску му, и саветоваше га да не пролева братску крв, јер се то зло догодило по вољи Божјој, којој се ни један смртни човек не сме противити, па по том би тај његов братоубилачки рат био само нови преступ против Бога. И заиста, тај његов савет нађе одзива код Ровоама и већ наоружаних ратника и они се мирно разиђоше.

Тако би јединство Соломонове државе потпуно рескинуто. Непријатељство међу Ровоамом и Јероваомом и даље је трајало и често се изврговало у пустошеће — братоубилачке ра-

тове, а продужило се као што стари свештени писац вели: „во вса дни ихъ“ (3. Цар. XIV. 30; XV. 6. 7.

Српско-румунске деобне парнице.

У „Бранику“, а наиме у бројевима 145. 146. 147. 148 и 149. истога листа од прошле године, изашао је од Др. Стеве Малешевића написани низ чланака, где се о сада између Срба и Румуна постојећем црквено-имовном спору на дугачко и на широко расправља. Све што је писац о историјском развоју наше цркве у овим пределима, као и о правној природи нашег црквеног иметка рекао, то и сам потписујем, не као проналаске Др. Ст. Малешевића, него као већ опште познате историјске податке, који су и у досадањим деобним парницама употребљавани.

Да је писац у својим чланцима при историјској расправи остао, ја бих ћутао, но он је у својим чланцима по где коју неисправност казао. Даље, изнео је српско-романски спор у таком облику, који истини не одговара, а наиме казао је, да су досадање деобне парнице само „шаблонски“ вођене, — да су исте изгубљене и то с тога, што онај, који је парнице руководио, није у згодном моменту информисао нашег патријарха и епископе, па и остале наше људе од уплива, и није их позвао, да на извесна врата покуцају, пак да ће нам се двери правде отворити ако то учинимо, и најзад изнео је Др. Ст. М. на јавност такове ствари, које су поверљиве природе, те које није требало на јавност износити, јер ће то у будуће нашим интересима много више шкодити, него што ће пишчеве историјске расправе користити. Све ово побуђује ме, да ја, који сам већином у досадањим деобним парницама српску страну заступао, па и сада још заступам, пишеу речених чланака одговорим и у том одговору стање ствари онако изнесем на јавност, како оно у истини постоји, а не како то себи Др. Ст. М. у својој родољубивом заносу замисља.

Ево како ствар стоји:

Наше деобне парнице са Румунима деле се у главном на два дела. Један је историјски, а други строго правни део.

Историјски податци о оснивању и развоју наше цркве и јерархије у земљама угарске

круне, а наиме: да је још пре главног пресељења Срба под Арсеном Чарнојевићем било Срба у овим крајевима, који су у духовно административном погледу потнадали под пећску патријаршију; да је пресељењем под Арсеном Чарнојевићем у земљама угарске круне заснована српска автокефална црква и јерархија, која ће српском црквом управљати; да су привилегијама, што их је Леополд I. даровао, а потоњи владари аустријски потврђивали, Срби добили право да зидају себи цркве, школе, манастире и заснивају остала црквена добра и фондације, и да су их на основу добивеног права донста зидали и односно засновали; да је тада, када је овде год. 1690-те српска јерархија заснована била, постојала и румунска православна митрополија ердељска са митрополитом Атанасијем на челу; да је овај митрополит год. 1698. са свима румуњским владикама и већином румуњског свештенства на унију прешао; да су ови све црквено добро собом у унију понели и односно све цркве, у колико су их тада имали, поунијатили; да је један део православних Румуна, који није хтео напуштати своју православну веру, остао без икаквог црквеног имања; да се ова голотиња румунска настанила по банатским селима, где су Срби већ боравили и црквено добро засновали били; да је Румуне наша јерархија као напуштено стадо, — и стадо без пастира, — не под уговором, него из милости под своје закриље примила; да су им из великодушности ћутећи дозволили, да српске цркве похађају и у њој српско православно богослужење слушају, и да им српски свештеник душепопечитељске дужности врши, и т. д.; сви ти историјски податци и догађаји, који су по себи истинити и неоспориви, наведени су и употребљени и у пређашњим од мене и од пок. Петра Ивковића вођеним, досад окончаним деобним парницама. И да је Др. Ст. М. пажљиво прочитао на пример Мехалску деобну парницу, он би се уверио, да смо на основу речених историјских података парницу код првостепеног суда и добили. Наиме првостепени суд, узевши у обзир речене историјске податке изрекао је био, да правна претпоставка за Србе говори, и да су Румуни дужни своје наводно право на оспорено црквено добро доказати, што они нису учинили.

Но крај. табла и кр. курија другог су

мишлења били. Они су узели наше историјске податке као догађаје, који спадају у застарелу прошлост, па су преко тога ћутке прешли, узевши као основ суђењу постојеће чињенице из којих извире, да су Срби својим власитим поступком прекинули сваки однос са својом историјском прошлосту, и да су се тиме ћутке одрекли свога историјског права, а наиме:

Да је сâм наш Сабор у начелу признао имаовну заједницу са Румунима тиме, што им је из фондова као намиру 300.000 фор. платио;

да је наш Сабор год. 1871-ве путем изаслане своје делегације са Румунима и односно њиховом саборском делегацијом такову погодбу склопио, којом се признаје, да мешовите српско-романске општине постоје, да се свака општина, у којој се бар 100 душа једне или друге народности налазе, за мешовиту и за такову, у којој деоби места имаде, сматрати има, шта више у тој погодби означено је како и у ком саразмеру има да се црквено добро подели;

да је у току парнице старим податцима и домовним протоколима доказано, да су у оним општинама које су за мешовите признате, Румуни са Србима већ тада, када је црква зидана, у заједници живели;

да је у мешовитим општинама, као: Чанад, Батања, Кеча, Печка, Толвадија и т. д., црквено добро нагодбеним путем подељено и тиме прецендес створен за поделу црквеног имања у помешаним општинама;

да је наша јерархија у тако званим мешовитим општинама одржала „status quo“, то јест, није спровађала рескриптом прописану организацију, него је одржала оно стање, које је пре ступања превишњег кр. рескрипта постојало;

да је највиша резолуција од год. 1864., којом је засебна румунска митрополија заснована, нашла у извесним мешовитим општинама Србе и Румуне у заједничком поседу црквеног добра, где је привремени, од српске епархијске управе именовани, у половини из Срба, а у половини из Румуна састојећи се одбор румуно-српским црквеним добром;

да је у овим мешовитим општинама литургија наизменце, једне недеље српски а друге румунски, служена и остали црквени обреди на српском и румунском језику, како га је дотична странка желела, вршени, и да су у тим општинама Срби свога, а Румуни свога засебног

свештеника, у гдекојим општинама пак једног заједничког свештеника имали и т. д.

Све су то необориве чињенице, на основу којих је испостављена црквено-имаовна заједница и односно да су се у означеним мешовитим општинама Срби и Румуни као што карловачка погодба каже: „im gemeinschaftlichen Kirchengemeindlichen Verbande“ (у заједничкој црквено-општинској свези) налазили, те су виши судови правну претпоставку изrekli, да је у означеним и односно у оним мешовитим општинама, које су у смислу карловачке погодбе, тачке XIX., до коња фебруара 1872. делегацијама као мешовите пријављене и од ових као такове признате, црквено добро заједничко српско-румунско, које подлежи подели и које се по кључу, који ће суд определити, поделити има.

Према оваким околностима сваки ће правник, па и лајик, уверење стећи, да је положај српске стране у досад довршеним парницама врло тежак био, и да је на Србе терет пао, *да докажу, да је црквено добро искључиво српско*. Ма смо у сада реченом правцу, сва могућа доказна средства употребили. А наиме: старим урбарилним понисом из прошлог столећа доказали смо гледе велико-сентмиклушке и сараволске цркве, да је већ тада у овим општинама црква и школа убележена била као „Raiczische Kirche — „Raiczische Schule“. Доказали смо стручњачким испитивањима, која су пуних 14 дана трајала, да су у оно доба када су цркве речених општина зидане, Срби у већини и много имућнији били него Румуни. Доказали смо сведоцима и односним старим рачунима, који се односе на оправке цркве, да је црква у месту као „српска“ позната и називана била. Доказали смо, да је црква у средини српског краја зидана, и на основу ових доказа исказали су стручњаци: *да сви знаци за то говоре да је црквено добро по пореклу српско*, те смо молили суд, да ово добро, из разлога тога што је принесеним доказима правна претпоставка за Србе испостављена, а Румуни противно, — наиме да је црквено добро заједничка српско-румунска тековина, — ничим доказали нису, српској страни досуди.

Резултат од нас принесених доказа био је тај, да је суд цркву, црквене утвари и она црквена добра, која се не могу поделити Србима

досудио, ма да су ови у реченим општинама у знатној мањини и ма да карловачка погодба тачка IX. изриком наређује, да црква и црквене утвари имају припасти оној странци, која у општини већину сачињава. Сем тога одступио је суд од оне наредбе карловачке погодбе, по којој се црквено добро сарамерно према броју душа поделити има, те би на пример у Вел Сентмиклушу где имаде Срба 1248, а Румуна 4051 душа, у Сараволи где имаде Срба 1237, а Румуна 2170 душа — Срби отприлике $\frac{3}{10}$ а Румуни $\frac{7}{10}$ и односно Срби $\frac{1}{3}$ а Румуни $\frac{2}{3}$ од целога црквеног добра добити имали, — баш противно карловачкој погодби, *нама у корист црквено добро на две равне полове* поделио. Исто је тако било и код осталих мешовитих општина, где сам ја српску страну заступао као: у Фенлаку, Великој-Маргити и Делиблату.

Суд није нашао за право, да се Румуни са тужбом са свим одбију, јер је — као што сам горе споменуо — доказано, да су Румуни, већ онда када се црква зидала, са Србима у црквено-општинској заједници били и јер их је царска резолуција од год. 1864-те у заједничком поседу и уживању црквеног имања наша, те им је из горе наведених разлога а нарочито са разлога тога што су Срби карловачком погодбом имаовну заједницу, а тиме и право Румуна на деобу црквеног иметка, признали, морао досудити ону откупну своту, која је путем процене установљена. —

Према оваком стању ствари може свако уверење стећи, да не стоји навод Др. Стеве Малешевића, да су Срби досадање деобне парнице изгубили, и да није истина да су досадање деобне парнице тек онако „шаблонски“ вођене, — „па како испало“. —

(Свршиће се.)

Из Угарске Делегације.

(Свршетак.)

После овог са великом пажњом саслушаног говора делегата пл. Ђурковића, узме реч министар заједничких финансија госп. Вењамин пл. Калај. Радо одговара на примедбе и назоре непосредног говорника само му не пада лако ухватити повод и језгру његовог разлагања. Г. Ђурковић, који врло добро познаје прилике у Босни и Херцеговини, по свој прилици да је на-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

мерно разне одношаје нешто летимице, нешто са увијеним реченицама додирнуо, па не имајући пред собом ни голе истакнуте чињенице, ни одређене смерове, морам да се ограничим на оно, што ми се чини, да је предмет и сврха његова говора.

Данашњи покрет разних вероисповести у Босни и Херцеговини, вели министар, није најновијег датума. Таквих покрета је било увек под отоманском владавином и г. Ђурковић има сасма право, кад вели, да се народни осећаји и смерови на Балкану идентификују са тежњама и радом иначе чисто верске нарави. Турске владе нису много бриге водиле око тога, па се је све више и више уврежио тај обичај, да се даном приликом народне, па чак и политичке намере и борбе преносе на поље црквеног живота. Покрет међу источно-православнима у Босни, иза окупације, није последњих година, него већ 1881. године почео. Било је више пута отпора и нападаја, али су све те струје после известног времена престале, духови су се опет смирили.

Последњи покрет је почео пред неколико година са меморандумом, који је предложен од неких православних, који себи самовласно приписиваху, да су они представници свога народа. Не ћу ни ја да улазим у узроке и настанак тога меморандума, па ћу — да избјегнем сваку сувишну расправу — дозволити, да је тај спис некако израз расположења народа и да је тај цели покрет од доле а не са стране створен. Кад је мени, у присуству трећих особа и сведока, прочитан меморандум, ја сам дотичне позвао, да они тачно формулишу своје захтеве у погледу црквених и школских установа. Меморандум сам беше низ нејасних, опћенитих и највише неоснованих тврдња и тужаба. После неког времена дођоше исти, те ми предложеше, опет у присуству трећих особа, један статут за уређење њихове цркве. Ја сам господи одговорио, да ја на брзу руку тај статут просудити не могу, и нека ми дакле даду времена и прилике, да им саопћим моју одлуку.

Они нису хтели чекати, него се упутише у Цариград васеленском патријарху, држећи ваљда, да ја стрепим од суда васеленског синода. Ја сам међутим унапред знао, како ће суд синода испасти, јер је тај статут био пун таквих антиканоничких установа, на које ни једна епископална црква, а камо ли васеленска, не би могла пристати. Министар цитира поједине такве уста-

нове, по којима би лајици добили сву силу и снагу у црквеној управи, а свећенство и епископат би били извргнути подређености и неограниченој немоћи. По другим установама би мирски елемент без сваког надзора од стране државе могао да располаже са имањем и приходима црквеним, а по даљњим установа су у истини елиминирана била највиша права круне и владара. Министар вели, да се је он управо радовао, кад су се представници статута обратили на своју закониту претпостављену власт, на васеленског патријарха. Овај је у споразуму са синодом осудио и одбио црквени статут и упутио је дотичну господу, да се врате лепо и мирно кући, да пољубе велике достојанственике своје цркве у руку, и да се подвргну њиховој власти и милости. Да је цариградски синод сасвим правилно поступао, доказује и строга осуда истога статута, која је обелодањена у званичном органу карловачке патријаршије, у „Српском Сиону“.

Поред свега, што се је збило против воље и савета босанске владе, није министар никад изгубио стрпељивост своју и он је већ у прошлој делегацији изјавио, да он не жели борбу са православним елементом у Босни, да је он готов изрази дати својој сусретљивости, ако се иста готовост изјави са стране дотичних опозиционара. Влада се не ће никако упуштати у догматична решења и начела, јер та спадају у законити и канонични делокруг босанско-херцеговачке јерархије. Али влада ће свакако да бдије над тим, да се од друге стране не крпе ни права, ни делокруг цркве и епископата православног. У најновије доба су се чланови црквене опозиције приближили својој јерархији, што је од стране митрополита најрадосније примљено. Министру успех тога зближења није до сада познат, јер епископат сасма слободно и независно поступа, а влада ће тек онда овој ствари ближе приступити, кад се буде радило о уређењу највишег државног надзора.

На ово разлагање одговори делегат *Ђура ил. Ђурковић*:

„Славни одборе! Примам одговор преузв. г. министра на знање са свесрдном жељом, да се потпуни и трајни мир међу православном јерархијом и мирским сталезом у корист цркве и државе постигне. Само морам приметити, да би расправа данашња услед одговора Њег. преузвишености могла имати неко субјективно обеле-

жје. Могло би изгледати тако, као да сам ја ово питање из субјективних узрока или намера потакнуо. Сигурно је, да ја као следбеник православне цркве имам право и дужност, да се заузимам за исту вероисповест у Босни и Херцеговини. Али то не бијаше моја искључива намера. Ваљда нисам доста јасан и одлучан у мојим изразима био, али ја нисам само говорио о меморандуму православних, него и о оним жалбама, што су их мухамеданци поднели. Нисам само говорио о потреби унутарњег устројства и задовољства појединих вероисповести, него и о поремећеном миру међу тим вероисповестима, који мир ваља у интересу ових, као и целе земље, па на послетку и из обзира спољне политике наше монархије, што пре и што темељније успоставити.

Не могу да пропустим прилику, а да се не осврнем на примедбу Њег. преузвишености у погледу црквене везе православних у Босни са васеленским патријархом у Цариграду. Изгледа ми, као да је госп. министру ова веза угодна и згодна. Ја сам, славни одборе, са свим противног мњења, ако и признајем, да се ова канонична веза данас, жали боже, променути не да. Свака промена би скопчана била са великим тешкоћама, са сукобом и борбом, коју ја већ из политичких узрока желити не могу. Свакако је неоторива истина, да је ова веза једина правна и стварна веза, која постоји међу Босном и турском царвином. Државо-правна и међународна веза, садржана у суверенитету султана, не смета ни мало самовласности и потпуној слободи управе босанске. Тако је исто скоро са свим слободан реис-ул-улема великодостојник мухамеданаца у Сарајеву, од шеик-ул-ислама у Цариграду. Колико је штетна зависност православне цркве у Босни од васеленског патријарха, доказале су баш у последње време одлуке његовог синода, приликом устројења бањалучке епархије и вишег духовног суда у Сарајеву. Ја сам већ пре 20 година имао прилике саветовати меродавним круговима, да се православна црква у Босни и Херцеговини стави под карловачку патријаршију или да се бар привремено уреди као самостална црква са поглавицом митрополитом у Сарајеву. То сам мњење од тог доба више пута речима и чланцима заступао — истина, са уверењем, да се погрешка у декларацији месеца априла 1880. године, за сад променути не може.

Министар ил. *Каљаји* одговара, да су муха-

меданци зајета поднели Његову Величанствну меморандум, а њему статут за унутрашње уређење њихове цркве. Меморандум има разних тужаба, на пример и таквих да неко село нема почела; има и тужбе на криштења тобоже против вољи родитеља. Око тих жалби се сад води подробна и строга истрага и онда ће тек доћи одлука Њ. Величанства. Дотле министар није у стању дати одговора на оно, што се тиче меморандума мухамеданаца из Херцеговине. Само му ваља приметити, да је овај меморандум делимично јако сличан меморандуму православних, што би ваљда дало на истоветност извора слутити.

Што се тиче одношаја међу појединим вероисповестима, то он признаје, да су одношаји међу православнима и католицима од неког времена прилично охладнели. Влада сигурно није крива, јер је она течајем времена све учинила за вољу и корист православних. Натпис на вероисповедним школама гласи: Српска православна школа, Срби имају своју заставу, ћирилица је са свим равноправна са латиницом — једном речи, њихове су жеље све испуњене.

После ових, врло симптоматичних говора неће бити без интереса, да приведемо одмах и извадак из једнога чланка, што је изишао у „Пештанском Лојду“, непосредно иза тих говора. Као што извадак тај сведочи, биће, да меродавни кругови сада осуђују пропаганду римскога прозелитизма. Карактеристично је, да се тај прозелитизам, та „верска ревност“ назива „политичким злочином“.

Извадак из чланка „П. Лојда“ гласи овако: „Ми дабогме не можемо решити, да ли и у колико су основане дотичне жалбе Мухамедоваца у окупованим областима; али ако би се у меморандуму наведени случајеви само и од чести потврдили, тада бисмо стојали пред појавом, која се не може довољно одлучно осудити. Прозелитство у земљи тако осетљивој у верском и политичком погледу, као што је Босна, у опште нема смисла, све да се покуша и под изливом или разлогом напредне западњачке културе. Али фанатична воља на прозелитство управо је политичан злочин, када она, код свих својих великих напора, не може да покаже баш никакве успехе, дакле када, она иповерце исто тако раздражује, као када би од вере отпадале десетине хиљада сваке године. Ми смо већ једанпут

свој глас дизали против онога непромишљенога и опаснога рада, који се већ од толико година почео од стране Рима, а нарочито је одабрао југословенске области, као поље свом, колико штетном, толико бескорисном опиту. Изгледа, као да је повучен ланац од Љубљане на Загреб, Сарајево и Баково, коме се приписује задатак, да у дело приведе у осамнаестом столећу покушавано дело уједињења католичке и источно-православне цркве. Ено је баш ту скоро један богословски ауторитет бечкога свеучилишта у расправи, која је јако пала у очи, одредио политично опредељење и задатак у потпуном покатоличавању Балканског Полуострва и Истока.

„Част и поштење свакој тежњи и уверењу; али када верска ревност постане политичким злочиним, ту нема више места трпељивости и гледању кроз прсте. Пре свега уледу и ширењу католичке цркве за целу није послужено, ако неколико мухамедовске деце или девојака буду кришом одведени и покрштени без набљудавања законских прописа. А што није могло бити пре 150 година, т. ј. сједињење двеју цркава, то ће данас још мање бити могућно. Кратка историја аустријске окупације Србије у почетку 18-га столећа и друге појаве у југословенским провинцијама, од тада па овамо, са свим су јасно показале, како су често политика и држава плаћале фанатизам невештих зелога.“

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Архијидијезални Административни Одбор) због недоласка чланова није могао одржати седницу 18. (30.) јануара о. г., те је поново сазвао у седницу за 27. јануар (8. фебруар) о. г.

У Угарској.

(Црквени конгрес римокатолика у Угарској) састао се у своје заседање прошле среде у Будимпешти. Задатак тога конгреса јесте, да, на основу превисњег решења од 24. новембра 1895., изради штатут за римокатоличку земаљску автономiju. Конгрес је отворио кардинал-примас преузв. г. Васари, а по том уступио председништво грофу Сапарију. Пре отварања конгреса, држана је, дан пре, конференција, на којој је признато, да је автономija по-

требна, а за уређење исте да се прими као подлога за расправу, елаборат одбора 27-рице, који је за израду елабората изабрат од конгреса 13. новембра 1897., по при претресу којег ће бити поднесени многи исправци. Пре ове конференције држао је своју конференцију и римокатолички угарски епископат. Но пошто и међу тим епископима постоје разна мишљења, како у општим питањима автономije, тако и у појединим питањима њезине организације, бискупска конференција није донела коначнога решења, него ће дотични чланови епископата у конгресу своја становишта заузети и бранити, према личним назорима. Угарски римокатолички епископат ће, дакле, као *такав*, своје становиште према штатуту, што би га конгрес допети имао, заузети и о њему своје мњење изјавити — после свршене радње конгреске.

Грчко католички влашки епископат неће учествовати у конгресу, јер хоће да очува засебну автономiju у својој цркви.

У 27. броју „П. Лојда“ штампан је чланак једнога члана конгреског, у којем се лапидарним аргументима осуђује и одбацује елаборат одбора 27-рице, из многих разлога, а на првом месту због сувише демократскога изборнога репрезентативног система. Чланак је тај врло значајан и без сумње ће на себе обратити пажњу свију меродавних кругова.

А јер у њему има много тога и за нас и за наше прилике од не малог интереса, упознаћемо и наше читаоце с њиме.

Судећи по почетку конгреске расправе, не иде глатко ни с автономijом угарских римокатолика.

У Хрватској и Славонији.

(Нов сениорат евангеличко-аугсбуршке конфесије.) Досадашњи бачко-сремски сениорат еванг. аугсб. конфесије подељен је на двоје, те ће за Хрватску и Славонију постојати посебни. На збору повереника исте вероисповести од 15. јануара о. г. изабрат је за сениора новоустројеног сениората, већином гласова, досадашњи сурчински ев. а. к. жупник *Никола Абафи*, а за сениоралног инспектора *Адам Мајер* из Нов. Пазуве. Досадашњи бачко-сремски сениор Гавра Белохорски из Н. Сада јавља, да ће инсталација нових хрв.-слав. сениоралних чиновника бити 15. фебруара (по новом календару) о. г. у магистратској дворани у Земуну у 11 сати пре подне. Након инсталације држаће се прва скупштина хрв.-слав. ев. сениората, а после ове биће свечан обед.

Ј. Д.

П О З И В

НА

ГИМНАЗИЈСКУ БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

која се приређује

у Срем. Карловцима на Св. Три Јерарха

30. јануара (11. фебруара) 1900.

I.

1. Бортнянскій. Дм. — Концертъ Nr. XXXII. Скажи ми Господи, кончину мою. (Из 38. псалма 5, 6, 7, 11, 13 и 14 стих). Мешовити збор.

2. а.) Mozart, A. W. — Ala turca, (Sonata Nr. XII.), б.) Schumann, Rob. — Fröhlicher Landmann (von der Arbeit zurückkehrend), в) Маринковић, Ј. Српско народно коло. На гласовиру свира Божидар Јерemiћ уч. VIII. разр.

3. а.) Havlasi, Q. — Падајте браћо, б.) Маранковић, Ј. Хај. Мушки збор.

4. Толингер, Роб. — Русанђанке Бр. VI. Уломак. Мешовити збор.

5. Декламује Бранко Гајић, уч. I. разр.

6. Мокрашац, Ст. Ст. — VI. руковет (Хајдук Вељко). Мешовити збор.

7. а.) Lžičař, S. — Приморски напеви, б.) Маринковић, Ј. — Македонски напеви. Мушки збор.

8. а.) Толингер, Роб. — Русанђанке Бр. II. Славују, б.) Smetana, B. — Збор сељака из опере: „Prodaná nevesta“. Мешовити збор.

Беседа се приређује у корист сиромашних ученика.

П о з и в.

Богословско књижевно друштво „Слога“ у Ср. Карловцима слави у недељу 30. јануара (11. фебруара) 1900. год. своје крено име:

СВ. ТРИ ЈЕРАРХА.

РАСПОРЕД:

I. После св. литурђије освећење водике и резање свечарског колача у аудиторiji I. год. богословије.

II. После подне у три сахата:

Свечана седница.

1. После молитве председник отвара седницу.

2. Тих. Остојић: Отче наш, пева збор друштва „Слога“.

3. Хришћанство и дух модерног света, расправља г. М. Терзин, богослов III. год.

4. Д. С. Бортнянскій: Кољ славенъ, тропев певају г.г. Ст. Михајловић, богослов III. год., М. Вукајловић и Ј. Николић, богослови I. год.

5. Ђ. Јакшић: Поноћ, декламује г. Ст. Русић, богослов II. године.

6. а.) М. Топаловић: Соколи, соколи! б.) Д. С. Бортнянскій: О тебѣ радуется, пева збор друштва „Слога“.

7. Председник затвара седницу.

Из седнице богословског књижевног друштва „Слога“ држане у Ср. Карловцима 18. (30.) јануара 1900. год.

Наум Марјановић
перовођа.

Панта С. Бицики
председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С Т Е Ч А Ј.

7 1-3

Услед оставке гђице Видосаве Зурковићеве учитељице, овим се расписује стечај на учитељско место на вероисповедној мешовитој школи у Станчеву.

Плата је учитељу 600 круна, за писаћи прибор 10 круна; слободан стан од 2 собе, кујном, спајзом, шталом и баштом од 400[□] хвати; 5 ланаца оранице с дохотком од 100 круна на коју све терете учитељ сноси и 16 метера дрва. Од укупа, где позван буде, 1 круна.

Учитељева је дужност све законом прописане предмете деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само прописано оспособљена лица која су и из мађарског језика испит положили.

Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до Тодорове Суботе.

Из седнице црквено-школске скупштине држане у Станчеву 14. (26.) јануара 1900. год.

Спиридон Оберкнежевић

парох. адм председник

Видосава Зурковићева

срп. нар. учитељица, перовођа.

Ad K. 427/595 ex 1899.

6 2-3

С Т Е Ч А Ј

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. правосл. пароха I. плаћеног разреда у Темишвару-граду (1000 фор. плате, 600 фор. сесијоналног еквивалента и стан у нарави), с којим је местом скопчано и звање окружног протопрезвитера темишварског, отвара се овим стечај с пријавним роком од шест седмица, рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Срп. Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (26.) децембра 1899. год.

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табуку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на ј годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.